

Голові спеціалізованої вченої ради ДФ 20.051.221
Карпатського національного університету
імені Василя Стефаника
доктору мистецтвознавства, професору,
професору кафедри музичної україністики
та народно-інструментального мистецтва
Черепанину Мирону Васильовичу
76018, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57

ВІДГУК

офіційного опонента
доктора культурології, професора,
професора кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства
Рівненського державного гуманітарного університету
Виткалова Сергія Володимировича
на дисертаційне дослідження
Бурлаченка Богдана Андрійовича
«Гітарне ансамблеве виконавство України ХХ – початку ХХІ століть
у соціокультурному вимірі»,
представлену на здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності 034 «Культурологія»
галузі знань 03 Гуманітарні науки

Актуальність теми дослідження обумовлена низкою чинників, зокрема незважаючи на популярність цього виду мистецтва, його теоретичне осмислення не відповідає сучасному його стану як культурологічного феномену, ролі в міжкультурній комунікації, що сприятиме як покращенню виконавських навичок, так і формуванню більш якісного фахового рівня професіональної художньої спільноти.

Його зв'язок із науковими програмами та темами. Дисертаційне дослідження виконано у рамках науково-дослідної роботи кафедри україністики та народно-інструментального мистецтва Карпатського національного університету ім. В. Стефаника «Народно-інструментальна музика України і зарубіжжя: аспекти взаємодії фольклорного і академічного напрямів» (держреєст 0113U006389), «Музичне мистецтво в історико-культурній еволюції композиторської творчості та виконавства» (держреєстр

0125U000103), «Актуальні питання культурології: теорія та історія культури» (держреєстр 0117U004571). Тему дисертації затверджено протоколом № 9 від 01.11.2022 р. на засіданні Вченої ради Прикарпатського національного університету ім. В.Стефаника.

Науковий рівень достовірності й обґрунтованості основних положень, висновків та результатів. Наукові положення дисертації та загальні висновки мають певну логіку і впливають зі змісту дисертаційного дослідження, застосування наукової методології дослідження, а її об'єктивність та наукова новизна не викликають заперечень та є достатньо обґрунтованими і коректними.

Вступна частина роботи містить всі необхідні складові, зміст та структура яких відповідають чинним вимогам. *Завдання дисертації* корелюють із поставленою метою та розкривають тему (зміст) дослідження. Вони повною мірою узгоджуються із загальними висновками та науковою новизною дослідження. Усі інші компоненти вступної частини роботи (предмет та об'єкт наукового пошуку, його наукова новизна та практична значимість, загальна структура роботи) виконані з урахуванням чинних вимог, є логічними, чіткими і дають можливість переконатися у фаховій компетенції дисертанта, його здатності самостійно вести науковий пошук та презентувати його висновки. Ці компоненти дають можливість передбачити і можливий практичний результат роботи.

Структура дисертації відповідає меті та завданням дослідження і складається зі Вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаної літератури та додатків. Загальний обсяг дисертації складає 391 с., з яких 219 сторінок спрямовані на розкриття загального змісту роботи. Список використаної літератури нараховує 238 назв, з яких 31 іноземними мовами. Додатки, зміст яких «коментує» текст, розміщено на 126 сторінках.

Аналізуючи зміст I розділу «Теоретико-методологічні засади вивчення гітарного мистецтва» (С. 25-74) відзначу, що до його переваг можна віднести

чітку авторську концепцію дослідження, звернення до історичної ретроспективи питання (гітарні школи), широку джерельну базу, на підставі якої й окреслюються основні дослідницькі домінанти. У цьому ж ряду знаходиться й матеріал стосовно уточнення понятійно-категоріального дослідження (п. 1.2), де на підставі якісно проведеної полеміки автор окреслює власне коло термінів. Тотожне твердження можна застосувати й до п. 1.3 «Методологічні підходи до вивчення гітарного ансамблевого виконавства» (С. 67-74), в якому, зосереджуючись на принципах історизму, науковості та об'єктивності, дисертант вибудовує власну методологію організації наукового пошуку. При цьому він активно використовує матеріал іноземних фахівців, переконливо доповнюючи їхніми сентенціями власні дослідницькі наративи.

Зміст матеріалу розділу II «Ансамблеве гітарне виконавство як соціокультурний феномен: структура, типологія та форми репрезентації» (С. 75-166) спрямований на розкриття тактико-технологічних характеристик інструменту і, відповідно до цього, його репертуарних та концертних можливостей. На підставі огляду низки наукових праць (п. 2.2), автор критично осмислює різноманітні виконавські технології, акцентує на методичному забезпеченні виконавського процесу та виявляє найбільш ефективне використання інструменту в контексті музичного виконавства – побутування гітари (гітара і вокал, гітара і фортепіано, скрипка, флейта та низка традиційних народних інструментів), надаючи коректні пропозиції стосовно виконавських технік для названих складів, демонструючи власну обізнаність із проблемою наукового пошуку.

У цьому ж ряду цілком доречним є й п. 2.3, змістом якого стає характеристика творчих здобутків гітарних ансамблів та оркестрів у структурі сучасної музичної практики. Матеріал параграфу базований на оригінальних регіональних прикладах, змістом яких є глибоке знання дисертантом цієї спадщини (репертуару).

Параграф 2.4 побудований за аналогічним алгоритмом і має всі ті

позитивні сегменти, що і весь розділ. Певного шарму цій частині дослідження надає й авторська характеристика аматорської сфери цього мистецтва, а надто – використання гітари з іншими музичними інструментами, матеріал якої також вирізняє професіональне знання питання. Потрібно підкреслити, що останній (2.5) параграф другого розділу в авторській інтерпретації дисертанта ставить за мету підвести під нього відповідне теоретико-методологічне підґрунтя. Тому він характеризується й формуванням цілком доречних теоретико-прикладних концепцій, які є слушними та актуальними і зайвий раз переконують у професіональному підході здобувача наукового ступеня до презентації власного дослідницького матеріалу.

Інакше кажучи, перевагою другого розділу є систематизація наявного матеріалу, його критичне осмислення, а відтак – і доцільність його подальшої публікації у будь-якій формі, що стане корисним практичним порадиником для всіх тих, хто здобуває відповідну художню освіту, позаяк цей матеріал являє собою практично унікальну збірку, критично осмисленого та структурованого матеріалу. Запропонований розділ вирізняється широким цитуванням іноземних джерел, демонструючи власне ставлення до них автора.

У розділі III «Репертуар гітарних ансамблів у контексті сучасних культурологічних процесів» (С. 167-225) музичну базу розглянуто як культурологічний феномен, що відтворює взаємодію традиційних й інноваційних художніх практик, процеси актуалізації фольклорної спадщини та її інтеграцію у сучасній культурний простір і на цій підставі з'ясовано провідні тенденції, наявні у сучасному ансамблевому гітарному виконавстві.

Розділ також вирізняє наявність оригінального критично осмисленого матеріалу, здобутого за допомогою й численних авторських інтерв'ю, що надає йому відповідної переконливості та новизни. Акцентую увагу на п. 3.2, зміст якого спрямований на розкриття процесу, так би мовити, «модернізації культурного коду країни», переосмислення популярної музики та появі нових

авторських композицій з виразно національними інтонаціями, зміст яких помітно розширює потенціал вітчизняної культурної практики.

Загальні висновки повною мірою корелюються з завданнями та науковою новизною і відбивають сутність та напрями наукового пошуку. Вони є коректними, умотивованими і загалом відтворюють зміст проведеного дослідження та презентації його результатів. Текст дисертаційної роботи базується переважно на матеріалах наукової періодики чи публіцистики, джерельній базі (репертуару, матеріалів фестивально-конкурсного руху тощо) (п. 2.5) що надає йому також відповідної новизни та актуальності, є інформаційно насиченим. Оригінальністю вирізняється й авторська систематизація сучасного ансамблевого репертуару, розкриття основних засад творчості нинішніх виконавців та композиторів, які й формують загальну культурну платформу цього виду мистецтва. Тож усе це стало можливим на підставі міждисциплінарного авторського підходу до організації наукового пошуку. Тоді як музикознавчий та культурологічний підхід забезпечили формування відповідної моделі музичної комунікації. А введення до наукового обігу низки сучасних репертуарних збірників для гітари (у час фактично припиненого друку музичного репертуару на рівні держави) і його культурологічна інтерпретація в контексті національної музичної спадщини, полістилістичних тенденцій та сучасних музичних практик перетворюють дисертаційну роботу Б. А. Бурлаченка в знаковий матеріал для подальшого наукового пошуку. Відзначу також і достатню широку джерельну базу наукового дослідження у вигляді нотних збірників, програм та афіш концертів, періодичних публіцистичних видань, матеріалів науково-практичних конференцій тощо, які розширюють предметне поле функціонування інструменту.

Дисертаційна робота Б. Бурлаченка має достатню кількість апробаційних публікацій у фахових виданнях (4), 1 – в іноземному фаховому виданні; загалом – 12 одноосібних (7 апробаційного характеру), опублікованих упродовж 4 років, 10 виступів на наукових конференціях

різних рівнів, що переконує у наявності відповідних навичок із презентації основних складових наукового пошуку дисертанта.

У той же час, позитивно оцінюючи аналізоване дослідження, наголошу на окремих неточностях, які хоча й суттєво не впливають на результати проведеного наукового пошуку та презентації його здобутків, однак не додають йому позитивних аргументів: окремі дисертаційні положення роботи мають дискусійний характер. Зокрема, твердження про здійснення «вперше комплексного культурологічного аналізу....» (С.21) потребує більш ґрунтовного зіставлення наявних матеріалів із попередніми науковими дослідженнями; доцільною є конкретизація критеріїв відбору сучасних репертуарних збірників для гітарних ансамблів та більш чітке розмежування положень, що становлять, власне, наукову новизну і результати проведеного дослідження. Окремі висновки щодо ролі фестивально-конкурсного руху (С.230) були б більш переконливими за умови їх підкріплення кількісними показниками та відповідним порівняльним аналізом. Було б також цілком доречним проаналізувати праці й зарубіжних дослідників стосовно гітарного мистецтва країни (п. 1.1).

Є й низка технічних огріхів: цього/того (періоду), якщо мова йде про історично відділений час; у кінці/наприкінці; займає/посідає місце; 2026 рік не є початком ХХІ століття, а його третиною чи першою чвертю; джерело в українській транскрипції означає нормативно-правову базу, артефакти, архівні матеріали тощо, а не, власне, наукові праці. Тому доречним вказувати на Список використаної літератури *та* джерел (за наявності).

Однак, ці зауваження не є принциповими, а відтак суттєво не впливають на якісні концептуальні засади аналізованого наукового дослідження та його презентацію, а залишаються, швидше за все, свідченням браку належного досвіду у розгляді подібних питань та представлення їх результатів.

І, насамкінець, декілька уточнюючих питань до здобувача наукового ступеня:

- У чому полягає культурологічний аспект даного дослідження та чим воно відрізняється від музикознавчого або мистецтвознавчого?

- Яким чином гітарне мистецтво визначається як культурний феномен?

- Які критерії дозволяють визначати ансамблеве виконавство як соціокультурний феномен?

Тож вище наведене дає підстави вважати, що аналізована дисертаційна робота на тему «Гітарне ансамблеве виконавство України XX – початку XXI століть у соціокультурному вимірі» є завершеним науковим кваліфікаційним дослідженням, виконаним з урахуванням вимог, що висуваються МОН України до подібного виду досліджень, зокрема за своїм змістом відповідає науковому профілю спеціальності 034 Культурологія та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року №261 (зі змінами), вимогам наказу Міністерства науки і освіти України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами), а її автор, **Богдан Андрійович Бурлаченко**, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 034 Культурологія, галузі знань 03 Гуманітарні науки.

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:

доктор культурології, професор,
професор кафедри івент-індустрій,
культурології та музезознавства
Рівненського державного
гуманітарного університету

Сергій ВИТКАЛОВ